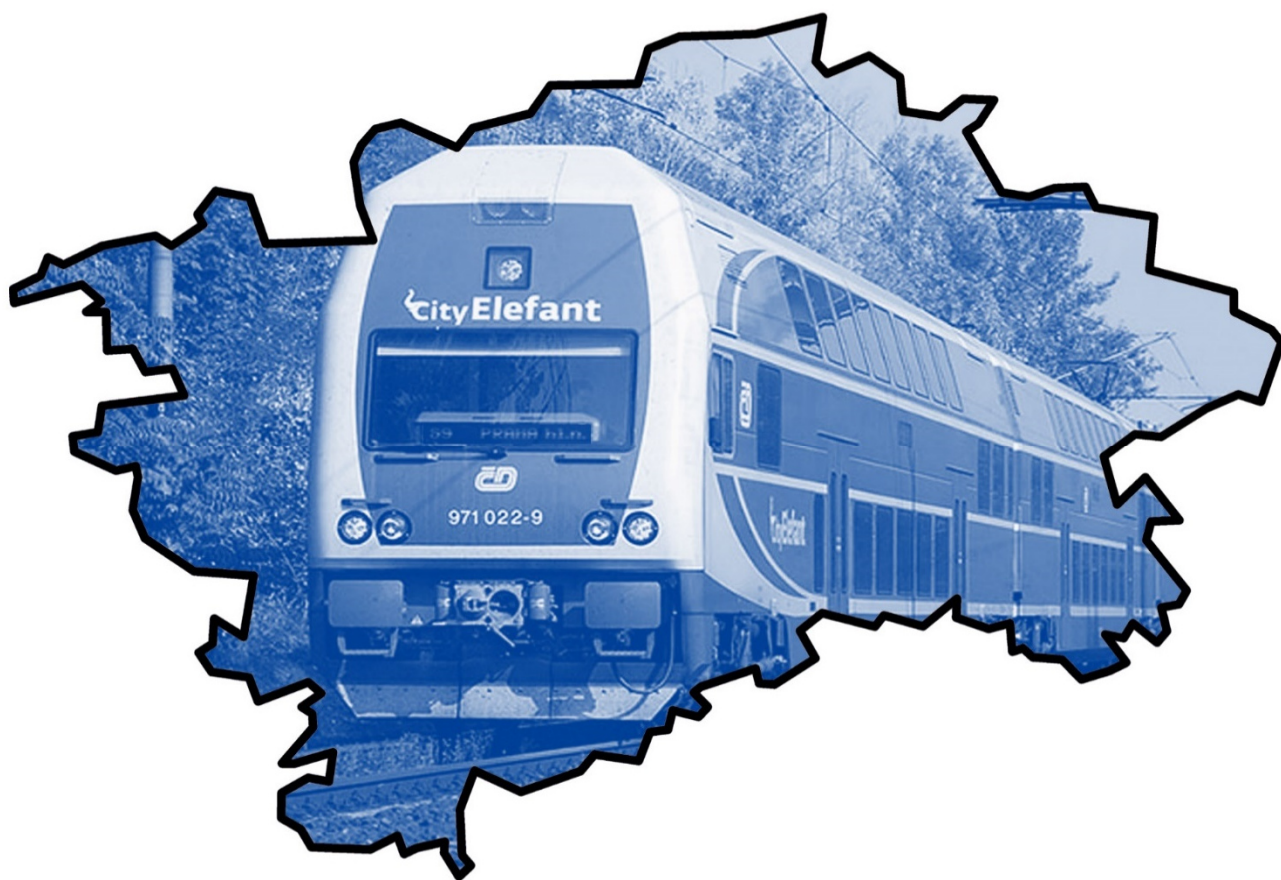

IPR ———
PRAHA

SEKCE STRATEGIÍ A POLITIK

Dojíždka a vyjíždka do zaměstnání do/z hl. m. Prahy – aktualizace 2016

únor 2016

IPR Praha, Sekce strategií a politik

Dojíždka a vyjíždka do zaměstnání do/z hl. m. Prahy – aktualizace 2016

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2016

Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu je dostupná na www.iprpraha.cz

ISBN 978-80-87931-54-7

ISBN 978-80-87931-55-4 (pdf)

IPR
PRAHA

DOJÍŽDKA A VYJÍŽDKA DO ZAMĚSTNÁNÍ DO/Z HL. M. PRAHY – AKTUALIZACE 2016

OBSAH

Úvod	5
1. Shrnutí	5
2. Celková bilance dojíždky a vyjíždky za prací do/z hl. m. Prahy	6
3. Dojíždka za prací do Prahy z krajů ČR	7
4. Vývoj dojíždky za prací do Prahy ze Středočeského kraje v posledních 10 letech	9
5. Odvětvová struktura dojíždky za prací – podle CZ-NACE	12
6. Struktura dojíždky za prací podle ISCO (klasifikace zaměstnání)	13
7. Vyjíždka za prací z Prahy	15

Ing. Jiří Mejstřík

Úvod

Mobilita za prací byla (a řadou socioekonomických odborníků je stále) považována v České republice za jeden z problémových faktorů, který ovlivňuje jak životní úroveň jednotlivce či skupiny obyvatel, tak i ekonomickou výkonnost municipalit, regionů i celého státu. Pohyb za prací je u nás, ve srovnání s obdobnými regiony v EU, považován celkově za podprůměrný, tj. nepříznivý. Některé ekonomické, sociální a demografické okolnosti však v posledních několika málo letech překonávají určitý konzervatismus v této oblasti a pohyb za prací se stává podstatně intenzivnější. Přes tuto sílící motivaci je u některých lokálních trhů patrné, že vnitrostátní, resp. meziregionální mobilita působí omezeně a jen stěží pokrývá poptávku po některých místně specifických profesích. Ty mohou být (ale také nemusí) sanovány zaměstnáváním cizích státních příslušníků jako zvláštní kategorií pohybu za prací.

Mobilita za prací vždy nemusí znamenat zásadní změnu místa bydliště a stěhování, může jít o přijetí zaměstnání ve vzdálenější lokalitě a prodloužení doby dojížděky nebo i o vícedenní pobyty v novém místě pracoviště. Specifický případem je suburbanizace, kdy z velké části osoby neopouští své zaměstnání v jádru určitého území – zpravidla velkém městě a nové bydliště je alokováno v těsném územním kontaktu s tímto jádrem. Pro další tyto migrující osoby pak zůstává významným zdrojem nových pracovních příležitostí. Tento suburbanizační proces je charakteristický pro hl. m. Prahu.

Následující stručná analýza vychází z údajů poskytnutých ČSÚ, které byly získány v rámci Výběrového šetření pracovních sil (dále také VŠPS), a to za 1. čtvrtletí daného roku a případné odchylky jsou uvedeny. Vzhledem k tomu, že údaje v případě roku 2015 jsou za IV. čtvrtletí, vyjadřují údaje za roky 2014 a 2015 více méně rozdíl 1,5-2 let. Předmětem informací uvedených v této analýze tedy nejsou údaje o hromadných ubytovacích zařízeních, tzn. o potenciálně velké skupině zejména zahraničních osob pobývajících a pracujících v Praze. V případě hodnocení specifického ukazatele – dojížděky/vyjížděky za prací – však tato metodologická odchylka výsledky výrazně neovlivňuje. Výstupy naznačují základní trendy vývoje dojížděky a vyjížděky za prací na/z území hlavního města Prahy za posledních cca 10 let. Jejich interpretace respektuje použitou metodiku šetření podle požadavků Eurostatu na definice a obsahovou náplň LFS (Labour Force Survey) a doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO) pro hodnocení zaměstnanosti.

Získané výstupy z jednotlivých VŠPS jsou zdrojem všech absolutních údajů uvedených v tabulkách a grafech. Propočty podílů a indexů provedl zpracovatel analytické studie Ing. J. Mejstřík, Kancelář strategie a rozvoje Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy.

Poznámka:

Uvedený rozbor se liší metodologickým přístupem, a tedy souborem dat zjištěným v rámci Sčítání lidu, domů a bytů a má výhodu časové kontinuity - pravidelné možnosti doplnění používaných dat a pro účely hodnocení stavu a základních tendencí je zcela dostačující.

1. Shrnutí

- Analýza vychází z výsledků Výběrového šetření pracovních sil ČSÚ realizovaných podle pravidel Eurostatu a Mezinárodní organizace práce (ILO). Šetření se týká tzv. obvykle bydlících ve vybraném souboru bytů. Údaje z „druhého stupně třídění“ je třeba interpretovat s vědomím určitého omezení souboru respondentů a tím také vypovídací úrovně zjištěných dat.
- **Dojížděka do zaměstnání do Prahy tvoří dlouhodobě největší „vnější“ zdroj zaměstnanosti; již více než 180 tis. dojíždějících pracovníků (IV. čtvrtletí 2015) představuje podíl cca 20 % celkové zaměstnanosti v Praze. Čistý přínos zdrojů (saldo) pro pražský trh práce činí 150 tis. osob.**
- **Za 10 let objem dojížděky za prací do Prahy vzrostl o zhruba 40 %, z toho mezi roky 2010 a 2015 o více než 30 tisíc osob, což svědčí o trvajícím silné přitažlivosti pražského trhu práce.**
- Plně 3/4 osob, tzn. již více než **135 tisíc, dojíždí do Prahy ze Středočeského kraje (nárůst 2010-2015 o 37 tis. osob!), z toho cca 68 tis. osob (tj. 50 %) z přilehlých okresů Praha-východ a Praha-západ** a 12 % z okresu Kladno. Nejrychlejší růst dojížděky zaznamenal okres Praha-východ, který je i největším „dodavatelem“ pracovní síly pro pražský trh práce (přes 40 tis. osob).
- **Pražský trh práce má tak zásadní (a rostoucí) vliv, ve vazbě na trvajícím intenzivní suburbanizační proces, na zajištění pracovních příležitostí pro obyvatele z okolí města.** V okresech sousedících bezprostředně s hlavním městem zhruba 45 % osob z celkového počtu zaměstnaných z obyvatel „obvykle zde bydlících“ pracuje přímo na území Prahy (v případě okresu Praha-východ se tento podíl blíží 50 %!). Většina osob – vystěhovalých z Prahy z důvodu nového bydlení v zázemí hlavního města – si ponechává pracovní místo v Praze.

- V odvětvové struktuře dojíždějících do Prahy za prací jsou **nejvíce zastoupeny agregace tzv. profesních činností, veřejných činností** (správa, sociální zabezpečení, zdravotnictví) a také zpracovatelský průmysl. Silné postavení má i Stavebnictví, Obchod, Doprava a skladování.
- **Zvyšuje se zastoupení skupin dojíždějících – osob s vyšším vzděláním** – v rámci klasifikační struktury se výrazně zvýšil počet tzv. specialistů vč. pracujících ve výzkumu a vývoji a skupiny techničtí a odborní pracovníci.
- **Z Prahy za prací vyjíždí téměř 30 tis. osob**; jde o dlouhodobě více méně stabilní počet s určitou tendencí růstu v posledních letech. Z nich dle VŠPS ve IV. čtvrtletí 2015 téměř **90 % vyjíždělo za pracovními příležitostmi do Středočeského kraje**.

2. Celková bilance dojíždky a vyjíždky za prací do/z hl. m. Prahy

Vývoj dojíždky do zaměstnání potvrzuje její dlouhodobý význam pro pražský trh práce. Dokazuje to skutečnost, že její nárůst v posledním desetiletí – do roku 2015 – byl srovnatelný s celkovým přírůstkem „vlastních“ zdrojů města (tzn. zhruba 50 tisíc pracovních sil).

Tabulka č. 1: Celková dojíždka a vyjíždka za prací do/z hl. m. Prahy (počet osob v tisících)

	2004	2006	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dojíždka	124,3	140,9	141,0	148,5	157,1	161,8	160,3	171,1	180,4
Vyjíždka	20,2	20,6	16,2	22,1	23,6	27,0	22,6	26,1	29,2
Saldo	104,1	120,3	124,8	126,4	133,5	134,8	137,7	145,0	151,2

Zdroj: ČSÚ VŠPS, 1. čtvrtletí (upraveno STR IPR – odpočet vyjíždky do zahraničí), rok 2015 – IV. čtvrtletí

Z údajů v tabulce můžeme vyvodit následující trendy vývoje minulého desetiletí:

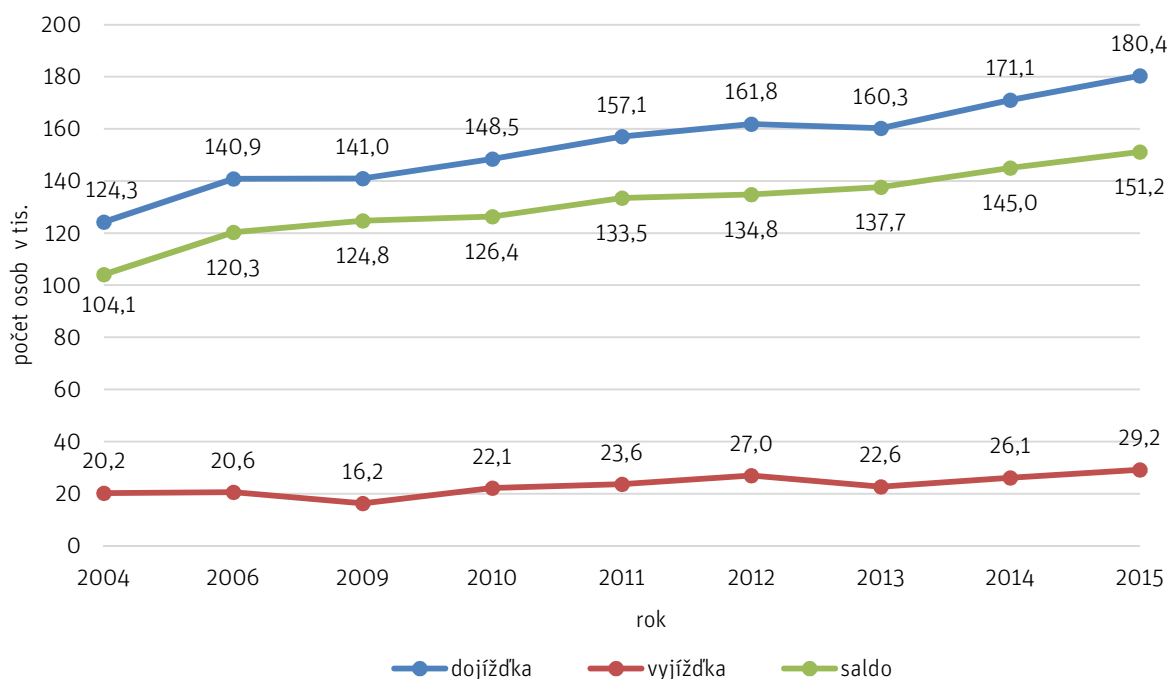
- dlouhodobý růst objemu dojíždky – mezi roky 2004 a 2015 se zvýšil o cca 50 %;
- rozdílný průběh vývoje v rámci hodnoceného období – do roku 2006 rychlý růst, v několika dalších letech stagnace, v letech 2010 a 2011 razantní zvýšení (cizinci) s následnou několikaletou opětovnou stagnací; výraznější nárůst mezi 1. čtvrtletími let 2013 a 2014 byl potvrzen i v následujícím období – v průběhu roku 2015;
- stabilní rozsah vyjíždky za prací – v absolutním vyjádření, s tendencí menšího růstu v posledních letech;
- celkové saldo dojíždky a vyjíždky za prací je jednoznačně plusové ve prospěch Prahy – objem dojíždky je 5krát větší než vyjíždky za prací z Prahy

Dostředný pohyb za prací zřetelně posílil nabídku pracovní síly na pražském trhu práce. Potvrzuje to silnou pozici pražské ekonomické základny doprovázenou nadprůměrnou nabídkou pracovních příležitostí a snahou mimopražské pracovní síly uplatnit se v Praze. (Přesto je třeba připomenout zhoršující se situaci na trhu práce v hlavním městě, kde nedostačuje počet inzerovaných pracovních míst a méně příznivě než celostátní průměr se zde vyvíjely některé ukazatele nezaměstnanosti).

Výsledky ukazující na zvýšení mobility za prací jsou však také důsledkem určitého „formálního přesunu“. Jde o dlouhodobě trvající pohyb osob (dříve obyvatel hl. m. Prahy) z důvodu stěhování do nového bydliště blízko za hranicemi města. Protože u převážné většiny těchto migrantů zůstává jejich pracoviště i po odstěhování totožné, snižují bilanční položku vlastních vnitřních zdrojů města a zvyšují naopak počet dojíždějících.

Průběh jednotlivých komponent pracovní mobility znázorněný v grafu potvrzuje výše uvedené trendy. U vyjíždky z Prahy to znamená v podstatě stagnaci s malým absolutním zvýšením mezi počátečním a koncovým rokem. Naopak u dojíždky a s tím spojeného celkového salda je zřetelná trvalá tendence růstu.

Graf č. 1: Vývoj dojíždky a vyjíždky do zaměstnání do/z hl. m. Prahy v letech 2004–2015 (v tisících osob)

Hodnocení celkového vlivu dojíždky (občanů ČR) za práci, například ve vztahu k vývoji výrazné složky zahraniční pracovní migrace, není v případě Prahy zcela snadné. Intenzivní nárůst všech „mimopražských“ zdrojů (tj. cizinci a dojíždka) však znamená, že v současné době tvoří již 30 % všech zaměstnaných na území hl. m. Prahy. **Dojíždka zjištěná v rámci VŠPS (tj. v rozhodující většině občané ČR s obvyklým bydlištěm mimo Prahu) vůči celkovému objemu pražských zdrojů zaměstnanosti (tzn. bydlících obyvatel) tvoří podíl překračující hranici 25 %.** Více než 180 tis. dojíždějců tvoří 20% podíl na celkové zaměstnanosti v Praze. Je tedy zřejmé, že dojíždka „tuzemců“ z ostatních krajů ČR je významným zdrojovým přínosem pro pražský pracovní trh. Na druhé straně Praha poskytuje mimořádnou kapacitu pracovních příležitostí pro osoby s bydlištěm mimo hlavní město, např. pro Středočeský kraj zajišťuje pracovní příležitosti pro každou pátou „pracovní sílu“ v tomto kraji bydlících.

Poznámka:

Některé vývojové změny, které zaznamenala dojíždka jako zdroj pro pražský trh práce, jsou zřetelné z porovnání s některými údaji před rokem 2000. V analýze publikované v listopadu 1999 (Hlavní město Praha - Dojíždka a vyjíždka do zaměstnání, Útvar rozvoje hl. m. Prahy, Odbor strategických koncepcí, Ing. Jiří Mejstřík) je uvedena analýza zdrojů v časové řadě let 1991 až 1999. Ze srovnatelných údajů vyplývá, že v některých segmentech mimopražských zdrojů kryjících pražská pracovní místa došlo k podstatným změnám. Počátkem devadesátých let se počet dojíždějců (dle VŠPS, tzn. převážně mobilita vnitrostátní) pohyboval na úrovni 100 tis. osob, tj. téměř o polovinu méně, než činí současný objem.

V případě počtu zahraničních pracovníků směřujících do Prahy byla situace ještě rozdílnější. Rozsah těchto zdrojů byl na počátku sledovaného období – oproti současnému stavu – buď zcela zanedbatelný, nebo výrazně menší. Tak např. SLDB 2001 vykazuje 7 tis. (!) zahraničních pracovníků a do konce minulého století v podstatě počet nepřekročil 50 tis. V následujících 10–15 letech se však zdvojnásobil – více než 100 tis. osob na konci roku 2012. Lze s velkou pravděpodobností konstatovat, že cizinci budou v příštích letech vytvářet v podstatně větší míře „stabilizované pražské“ zdroje, které ve větším rozsahu ovlivní soubor „obvykle bydlících“, jež jsou předmětem Výběrového šetření pracovních sil. V této analýze ponecháváme tyto metodologické odlišnosti bez podrobného komentáře, ale jsme si jich vědomi.

3. Dojíždka za práci do Prahy z krajů ČR

Rozsah dojíždky z jednotlivých krajů ilustruje nejen jejich zdrojový přínos pro pražský trh práce, ale současně i úroveň závislosti krajů na pražském pracovním trhu. Je logické, že nejintenzivnější vazba je se Středočeským krajem, kde se stále více posiluje „klasický“ model suburbanizačních vazeb mezi jádrem aglomerace, tj. územím hlavního města, a jeho okolím. Proto bude problematice dojíždkových (a vyjíždkových proudů) mezi Prahou a přiléhajícím Středočeským krajem, resp. jeho vybranými jednotlivými částmi, věnována zvláštní část analýzy.

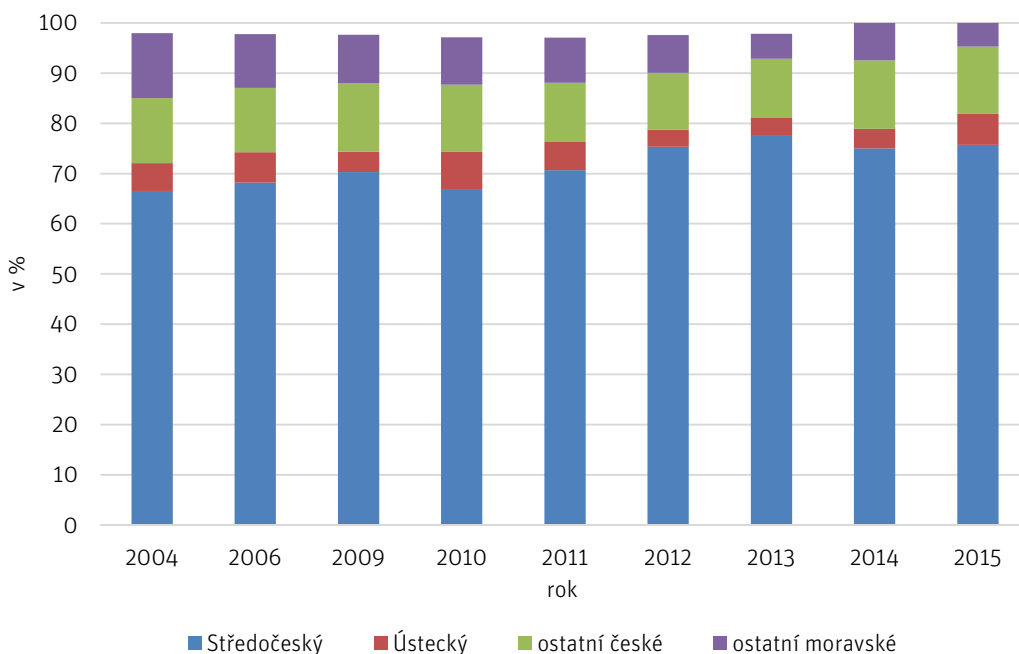
Tabulka č. 2: Dojíždka do zaměstnání do Prahy z krajů České republiky (počet osob v tisících)* /

Kraj	2004	2006	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Středočeský	82,7	95,9	99,1	99,4	111,0	121,9	124,2	128,3	136,6
Ústecký	6,9	8,6	5,8	10,9	8,8	5,4	5,7	6,7	11,2
Kraj Vysočina	2,6	3,3	3,3	4,3	4,6	3,9	3,5	3,6	6,5
Královéhradecký	2,9	2,8	3,4	4,2	2,5	5,5	3,7	4,7	4,5
Plzeňský	3,1	3,5	2,9	3,5	4,6	2,6	2,8	2,1	4,3
Jihomoravský	5,2	4,9	5,4	5,0	4,4	2,6	2,4	5,0	3,3
Jihočeský	5,6	5,3	6,5	6,2	6,4	4,9	3,7	5,5	2,8
Moravskoslezský	5,4	4,8	3,9	3,3	4,4	4,1	3,2	3,8	2,7
Liberecký	1,3	1,3	0,9	1,0	1,1	1,9	3,1	3,2	2,5
Pardubický	2,1	4,0	3,6	3,1	2,7	2,6	4,0	2,8	2,4
Zlínský	3,2	1,7	1,8	2,4	2,9	3,2	0,8	2,9	1,8
Karlovarský	1,1	1,1	1,8	1,9	1,2	0,9	1,7	1,4	1,1
Olomoucký	2,3	3,7	2,6	3,3	2,5	2,3	1,5	1,1	0,7
Dojíždka celkem	124,3	140,7	141,0	148,5	157,1	161,8	160,3	171,1	180,4

*/seřazeno podle objemu dojíždky v roce 2015/

Bezkonkurenčně největším „dodavatelem“ pracovních sil je Středočeský kraj s tendencí stabilního velkého nárůstu (výrazné zvýšení mezi roky 2009-2010–2011 se opět potvrdilo v letech 2014-2015). Ve většině ostatních krajů nedošlo v objemu dojíždky do Prahy oproti výchozímu porovnávanému roku 2004 k výraznějším absolutním změnám (rozdíly cca na úrovni statistické chyby v konkrétním roce šetření). Dlouhodobě větším zdrojem je Ústecký kraj. Naopak některé kraje – mj. Liberecký, Karlovarský a v posledních letech i Olomoucký – Praze přispívají jen malým objemem pracovních sil.

Graf č. 2: Vývoj podílů krajů na dojíždce do zaměstnání do hl. m. Prahy (v %)

Vývoj podílů krajů na dojíždce i její současnou strukturu v relativním vyjádření znázorňuje výše uvedený graf. Pro přehlednost jsme seskupili několik českých a moravských krajů, jejichž individuální objemy dojíždky jsou nízké. Podíl Středočeského kraje během sledovaného období pohyboval nad 2/3 celkového objemu, v průměru dosáhl více než 70 % (v posledních letech 75 %). Ostatní české kraje – spolu s Krajem Vysočina – sumárně představují v průměru 18–20 %; v případě moravských krajů činil podíl 7 až 10 %.

4. Vývoj dojíždky za prací do Prahy ze Středočeského kraje v posledních 10 letech

Zintenzivnění suburbanizačních trendů velkých měst, které platí i pro Prahu, se odrazilo rovněž v dojíždce za prací do aglomeračního jádra. Za posledních 10 let dojíždka ze Středočeského kraje vzrostla o více než 50 tisíc osob a na konci roku 2015 již překročila 135 tis. osob. Její rozsah jednoznačně ovlivňuje celkový objem všech dojíždějících a výrazným nárůstem v posledních letech již dosáhl 3/4 podílu. (Index růstu dojíždky dosáhl mezi roky 2006 a 2015 téměř 190 %!) Převážnou část dojíždějících ze Středočeského kraje tvoří každodenní dojíždějící. Tato skutečnost znamená pravidelné významné zatížení dopravních cest.

Směry dojíždky do Prahy z jednotlivých částí Středočeského kraje nejsou významně diferencovány. Je logické, že nejintenzivnější proudy jsou z bezprostředního sousedního území hlavního města, ale nezanedbatelné jsou i počty dojíždějících ze vzdálenějších míst.

Tabulka č. 3: Počet dojíždějících osob za prací ze Středočeského kraje – vybrané okresy*. Podíly na celkové dojíždce a index vývoje mezi roky 2006 a 2015 (v %)

Území dojíždky	Rok						Podíl na dojíždce ze Stř. kraje 2015 v %	Podíl na celkové dojíždce z ČR 2015 v %	Index vývoje 2015-2006 v %	Nárůst 2015–2006 v tis. osob
	2006	2010	2011	2012	2014	2015				
Středočeský kraj celkem	95,9	99,4	111,0	121,9	125,3	136,3	100,0	76,7	188,1	40,4
okresy:										
Praha-východ	16,3	23,6	27,3	29,8	33,4	41,3	30,2	22,9	253,1	25,0
Praha-západ	18,8	20,0	24,7	25,0	24,5	27,4	21,0	15,2	146,0	8,6
Kladno	16,6	15,2	17,4	18,2	15,4	16,9	12,4	9,4	102,0	0,3
Kolín	11,3	5,9	7,4	6,9	9,2	8,8	6,4	4,9	77,5	-2,5
Benešov	6,2	6,2	4,7	7,6	8,7	8,3	6,0	4,6	133,3	2,1
Mělník	8,1	6,9	7,5	7,4	10,3	8,0	5,8	4,4	98,3	-0,1
Beroun	6,6	5,6	5,4	9,8	6,1	6,4	4,7	3,5	96,3	-0,2
ostatní okresy	12,0	16,0	16,6	17,2	20,7	19,5	13,5	10,8	162,5	7,5

*/ pořadí dle počtu dojíždějících ve 4. čtvrtletí 2015

Územní částí Středočeského kraje (i celé republiky) s nejvyšším absolutním přírůstkem a také zároveň největší dynamikou pohybu za prací do Prahy je jednoznačně okres Praha-východ. Index růstu okresu Praha-východ překračuje o 75 procentních bodů průměr za celý Středočeský kraj a počet dojíždějících se zvýšil v průběhu posledních 10 let více než dva a půl krát. (Kolem roku 2000 okres Praha-východ výrazně zaostával za okresem Praha-západ a byl na úrovni okresu Kladno!) Postupný, celkem pravidelný roční nárůst okolo 10 % znamená, že počet dojíždějících do zaměstnání z okresu Praha-východ se zvětšoval o zhruba 2,5 tisíce osob za rok. Každý čtvrtý/pátý zjištěný dojíždějící do Prahy má své „obvyklé“ bydliště na území okresu Praha-východ.

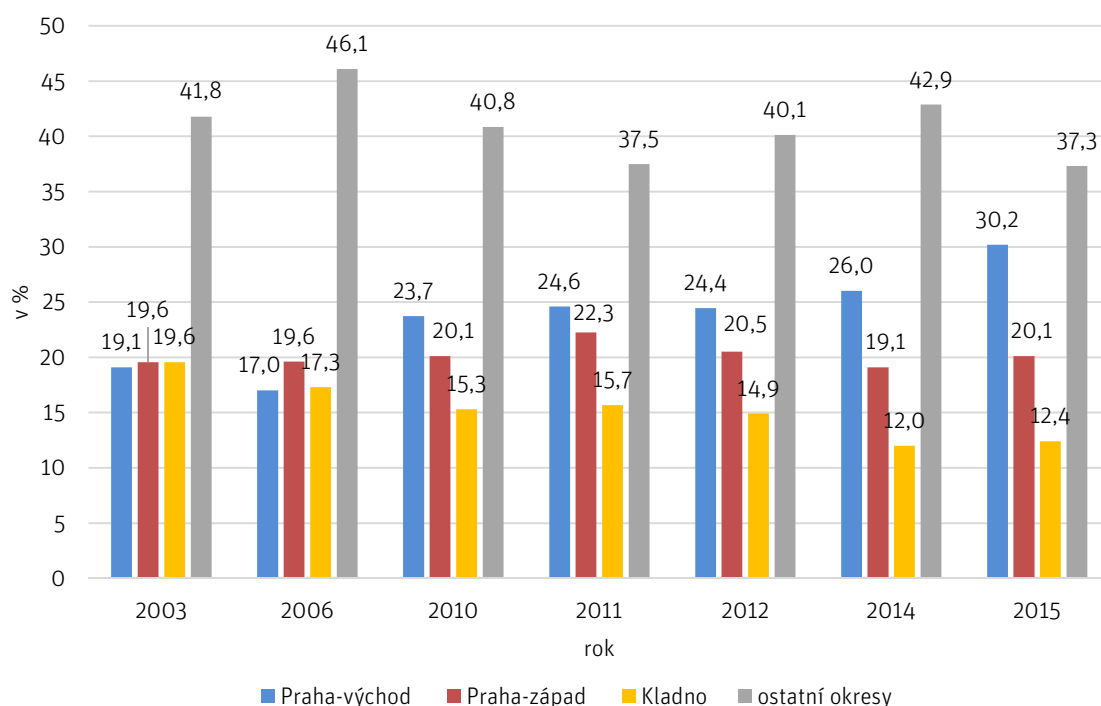
Vývoj na území okresu Praha-západ má v posledních několika letech určité znaky stagnace na úrovni cca 25 tisíc dojíždějících osob. Celkový přírůstek u tohoto okresu tak v indexovém vyjádření sice zůstal pod průměrem celého kraje, avšak stále představuje významný podíl jedné pětiny dojíždky z celkového počtu Středočeského kraje a 15 % celostátní dojíždky. (Velikost dojíždky je logicky závislá na řadě sociodemografických faktorů, zejména věkové struktuře obyvatel a rozsahu potenciálně zaměstnatelných, resp. zaměstnaných osob. Takový pohled mohou přinést informace, které transparentněji ukazují na současnou situaci i dosavadní vývoj. Platí to o všech okresech s vysokou zaměstnaneckou mobilitou. V této analýze je takový doplněk obsažen v části „Suburbanizační aspekty pohybu za prací“.)

Počty u třetího nejčetněji zastoupeného okresu Kladno jsou dlouhodobě stabilní a představují i v současnosti stále zhruba 10 % celostátní dojíždky, proto i srovnávací index vývoje je na úrovni výchozího roku 2006. Znamená to, že okres Kladno spolu s oběma přílehlými okresy Praha-východ a Praha-západ (které spolu dosahují téměř 40 %) představovaly na koncem roku 2015 na celkové celostátní dojíždce do zaměstnání do Prahy podíl výrazně překračující 45 % resp. blíží se jedné polovině.

Rozsah dojíždění z ostatních okresů Středočeského kraje je sice nižší, přesto není zanedbatelný, neboť reprezentuje v současnosti přes 50 tisíc dojíždějících pracovníků, což činilo ve 4. čtvrtletí 2015 téměř 30 % celkového objemu dojížděky do Prahy. Index desetiletého růstu za skupinu těchto okresů se však pohybuje výrazně pod průměrem za celý kraj. Mimořádný meziroční nárůst u okresu Beroun mezi roky 2012 a 2011 se v dalším období nepotvrdil. V roce 2015 se výrazně zvýšil počet dojíždějících z Nymburska (cca 8 tisíc dojíždějících) – stabilitu tohoto projevu suburbanizačních aktivit, opírajících se o růst bytové výstavby (Milovice aj.), bude třeba sledovat v rámci dalších VŠPS.

Nižší hodnoty vykazují okresy, které jsou vzdálenější nebo s hlavním městem dopravně hůře propojené. Menší dojíždka ale může také znamenat příznivou situaci nabídky pracovních příležitostí v rámci samotného okresu (např. okres Mladá Boleslav a s velkou pravděpodobností Kolín). Dlouhodobě silná pozice některých okresů Středočeského kraje na dojíždě pracovníků do Prahy z tohoto kraje je zřetelná z následujícího grafu. Pro přehlednost byly vybrány jen okresy, u kterých podíl ve sledovaném období neklesl pod 10 % resp. 15 tis. dojíždějících osob. Tyto 3 okresy (Praha-východ, Praha-západ a Kladno) reprezentují přes 60 % celkové krajské dojížděky.

Graf č. 3: Podíly vybraných okresů na dojíždě do zaměstnání ze Středočeského kraje do Prahy (v %)

Zdroj: Propočty STR IPR Praha z údajů ČSÚ

Zastoupení okresu Praha-východ se dlouhodobě zvyšuje, se zjištěnou velkou akcelerací v posledních letech a rozdíl mezi tímto zdrojovým okresem a souhrnem „ostatních“ se výrazně zmenšil. Podíl okresu Praha-západ stagnuje a relativní zastoupení okresu Kladno postupně klesá. Důsledkem je např., že mezi podíly okresů Praha-východ a Kladno se zcela zásadně obrátil rozdíl poměrného zastoupení (v roce 2003 ve „prospěch“ Kladna 0,5 procentního bodu, ale v roce 2015 více než 18 procentních bodů pro Prahu-východ, tzn. absolutně z cca shodného počtu na dva půl násobek).

Suburbanizační aspekty pohybu za prací

Největší pohyb za prací je realizován z bezprostředního, resp. méně vzdáleného okolí velkých měst, která představují velký trh práce s koncentrovanou a profesně různou nabídkou pracovních příležitostí. Aspekty suburbanizace jsou rozmanité, ale zde se zmiňme o některých vztazích k dojíždě do zaměstnání. Vazby jsou ilustrovány na okresech s nejintenzivnější dojížděkou, jak byla popsána v předchozím textu, tj. Praha-východ, Praha-západ a Kladno. I pro tyto okresy je Praha hlavním zdrojem přírůstu obyvatel. Do nově vznikajících nebo se rozvíjejících sídelních kapacit v nejbližším zázemí města se stěhují mladší skupiny obyvatel, což s sebou nese rychlý nárůst i ekonomicky aktivního obyvatelstva. Tuto skutečnost dokumentují údaje v následující tabulce.

Tabulka č. 4: Indexy vývoje základních ukazatelů ovlivňujících trh práce mezi roky 2015 a 2003 ve vybraných okresech Středočeského kraje (v %)

	Praha-východ	Praha-západ	Kladno
Počet obyvatel	173,6	158,8	108,2
Pracovní síla	180,9	161,7	105,9
Počet zaměstnaných	179,6	162,4	107,4
Počet vyjíždějících do Prahy	261,4	169,1	104,3

Zdroj: Propočty STR IPR Praha z údajů ČSÚ

Nárůst zdrojů pracovních sil, byl v podstatě ve všech sledovaných okresech obdobný tempu celkového přírůstu obyvatel. Výrazně největší dynamiku růstu celkového počtu obyvatel zaznamenal okres Praha-východ. Základním rozdílem je podstatně vyšší růst počtu dojíždějících za prací do Prahy z tohoto okresu. Je zřejmé, že zvýšená intenzita přesunu pražského obyvatelstva do nového bydlení v tomto okrese zde nenalezla příslušnou nabídku pracovních příležitostí, ale naopak – rozdíl téměř 90 procentních bodů mezi růstem objemu lokální disponibilní pracovní síly a rozsahem dojížděky do Prahy znamená relativní pokles pracovních míst (částečným důvodem však může být i rozdílnost v profesní skladbě migrantů oproti struktuře nabízených pracovních příležitostí). Během uplynulých cca 10 let se dojížděka do zaměstnání do Prahy z okresu Praha-východ více než zdvojnásobila a téměř 50 % zaměstnaných s obvyklým bydlištěm zde pracuje v Praze (viz také tabulka č. 3). **Určitá stagnace výstavby bytů a růstu počtu obyvatel v posledních letech neznamenala snížení tempa růstu vyjížděky za prací do Prahy!**

V případě okresu Praha-západ zapůsobily na vývoj mj. dva faktory: vysoká dojížděka do zaměstnání do Prahy již počátkem sledovaného období, která přesahovala 40 % všech zaměstnaných, a s velkou pravděpodobností vývoj věkové struktury migrantů s větším podílem neaktivního obyvatelstva zejména v nižších věkových skupinách. Relace mezi jednotlivými faktory je tak v podstatě shodná (cca 40 % zaměstnaných pracuje v Praze i v roce 2015). Pokud jde o okres Kladno, nižší přírůstek obyvatelstva potvrzuje i menší intenzitu výstavby bytů na tomto území. Současně potvrzuje také to, že Praha byla dříve svou nabídkou pracovních příležitostí pro tento okres určitou „záchranou“ za rychlý úbytek na jeho území, ale v současnosti počet dojíždějících do Prahy za zaměstnáním stagnuje.

O tom, že trvajícím vysoká nabídka pracovních míst na pražském trhu práce příznivě ovlivňuje zaměstnanost a s tím spojené příjmové aspekty svědčí to, že obecná míra nezaměstnanosti i nově koncipovaný ukazatel „podíl nezaměstnaných“ za okresy Praha-východ a Praha-západ jsou výrazně nejnižší z celé ČR. V posledním období tak předstihují zcela jednoznačně i samotnou Prahu, neboť zde je dynamika vývoje některých aspektů nezaměstnanosti nadprůměrně nepříznivá.

Podrobnější rozbor vývoje dojížděky za prací do Prahy z vybraných okresů Středočeského kraje potvrzuje výše uvedené závěry. Přes určitou stagnaci (Praha-západ, Kladno) je zřejmé, že **Praha je zcela nezastupitelným zdrojem pracovních příležitostí pro svůj nejbližší suburbanizační prostor**, v případě okresů Praha-východ a Praha-západ zdrojem dominantním!

Tabulka č. 5: Podíl dojíždějících do Prahy na celkovém počtu zaměstnaných (V %)

Okres	2001	2006	2009	2010	2011	2014	2015
Praha-východ	29,8	25,7	28,0	31,2	34,5	43,2	48,3
Praha-západ	43,0	37,4	38,4	33,0	39,0	39,9	39,1
Kladno	18,9	21,7	19,0	19,0	21,2	19,2	21,1

Poznámka:

Vývoj potvrzují i závěry z rozborů suburbanizačních procesů, které zpracoval STR IPR v oblasti bytové výstavby a demografického vývoje.

5. Odvětvová struktura dojíždky za prací do Prahy – podle CZ-NACE

Klasifikace ekonomických činností NACE je standardní klasifikací Evropské unie a nahradila v roce 2008 Odvětvovou klasifikaci ekonomických činností OKEČ. Srovnatelné údaje u pohybu za prací (tzn. dojížďka/vyjížďka) proto existují v omezeném časovém rozpětí.

Tabulka č. 6: Odvětvová struktura dojíždky za prací do Prahy v roce 2009 (1. čtvrtletí) a 2015 (IV. čtvrtletí)

CZ-NACE odvětví hlavního zaměstnání	1. čtvrtletí 2011		4. čtvrtletí 2015	
	počet osob v tis.	podíl v %	počet osob v tis.	podíl v %
A-Zemědělství	0,4	0,2	0,6	0,4
B-Těžba a dobývání	0,0	0,0	0,2	0,1
C-Zpracovatelský průmysl	12,0	7,7	16,6	9,2
D-Výroba a rozvod elektřiny	2,5	1,6	2,1	1,2
E-Zásobování vodou; činnosti související s odpady	0,8	0,5	0,7	0,4
F-Stavebnictví	12,6	8,0	12,7	7,0
G-Velkoobchod a maloobchod; opravy motorových vozidel	19,8	12,6	21,0	11,6
H-Doprava a skladování	18,1	11,5	20,2	11,2
I-Ubytování	8,3	5,3	6,2	3,4
J-Informační a komunikační činnosti	16,8	10,7	16,4	9,1
K-Peněžnictví a pojišťovnictví	11,2	7,1	8,4	4,7
L-Činnosti v oblasti nemovitostí	3,1	2,0	2,0	1,1
M-Profesní, vědecké a technické činnosti	7,6	4,8	17,1	9,5
N-Administrativní a podpůrné činnosti	5,2	3,3	5,6	3,1
O-Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	18,7	11,9	23,8	13,2
P-Vzdělávání	5,4	3,5	8,0	4,4
Q-Zdravotní a sociální péče	8,6	5,5	13,6	7,6
R-Kulturní	3,7	2,4	3,6	2,0
S-Ostatní činnosti	2,3	1,5	1,5	0,9
Celkem	157,1	100,0	180,4	100,0

Zdroj: Propočty STR IPR Praha z údajů ČSÚ

Informace ze třídění výsledků VŠPS na „druhém stupni“ je zapotřebí interpretovat s respektováním (omezené) velikosti šetřeného souboru. V případě Prahy (jako oblasti) statistická kvalita rámcově postačuje k ilustraci analyzovaných jevů.

Odvětví lze rozdělit podle objemu dojíždky a trendu pětiletého vývoje do několika skupin. Do první s vysokým a také stabilizovaným podílem patří Stavebnictví, Obchod, Doprava a skladování, Informační a komunikační činnosti. Další tvoří odvětví s výrazným zastoupením i s jeho nárůstem – Zpracovatelský průmysl (zřejmě důsledek zvýšení nedostatku samotných pražských zdrojů pro tuto produkční sféru), dále Zdravotnictví a sociální péče, ale také Veřejná správa. Největší progres je však u odvětví Profesní činnosti (především obslužné podnikatelské činnosti v oblastech odborného poradenství, činnosti v oblasti informatiky aj. odborné činnosti a z odvětvové agregace obchodních činností. Sledovanou odvětvovou agregací by mělo být Vzdělávání s naznačením významnějšího růstu. Nejméně zastoupena jsou pak odvětví s absolutně nízkým počtem zaměstnanců a také ta, kde provozování činnosti má z části nepravidelnou frekvenci – např. kulturní a zábavní činnost.

Z orientačního srovnání vývoje lze konstatovat, že i dojížďka za prací je ovlivněna i některými aspekty vývoje celé ekonomiky a s tím související situace na trhu práce. Takový vývoj byl patrný např. u dojíždky pracovníků ve stavebnictví. Bližší rozbor by potom zasloužil faktor vlastních zdrojů pražského obyvatelstva, kde v některých oborech zřejmě jejich větší úbytek nahrazují právě zdroje z dojíždky, a to právě ze Středočeského kraje. Přitom půjde nejen o „pracovní reemigranty“, ale reálný pokles některých profesí resp. pracovního zapojení z pražských zdrojů.

Odvětvová struktura dojíždědky potvrzuje také již zmíněný fakt o specifické struktuře osob – původních obyvatel Prahy – stěhujících se do bezprostředního zázemí hlavního města. Jde z velké části o mladší věkové skupiny s nadprůměrnou kvalifikací, které však jsou v Praze pracovním stabilizované a vytvářejí rozhodující část dojíždějících. To se odráží v růstu počtu dojíždějících do organizací spadajících např. do nově vytvořené odvětvové skupiny Profesionální, vědecké a technické činnosti.

6. Struktura dojíždědky za prací do Prahy podle klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO)

Faktory ovlivňující dojíždědku, které jsou uvedené výše, se týkají i její struktury profesní. Přes celkový výrazný nárůst dojíždějících se počet pracovníků některých klasifikačních skupin v podstatě nezměnil, nebo dokonce snížil. Jde zejména o poslední skupiny, v několika případech se to týká osob s nižší úrovní vzdělání. Důvodem je postupný úbytek nabídky volných pracovních míst na pražském pracovním trhu, resp. jejich pokrytí zahraničními pracovníky z místních/pražských zdrojů (tj. nikoliv ale ze zdrojů „trvale bydlících“).

Tabulka č. 7: Struktura dojíždějících podle CZ-ISCO (KZAM) – 2006, 2012 a 2015 (počet v tis. osob); index vývoje a rozdíl 2015/2006 (v %)

Klasifikace zaměstnání – ISCO	2006	2012	2015	Index vývoje 2015-2006	Rozdíl 2015-2006
Zaměstnanci v ozbrojených silách	1,7	0,9	0,5	27,0	-1,2
Zákonodárci a řídicí pracovníci	12,7	12,9	18,9	149,2	6,2
Specialisté	21,9	34,4	44,4	202,6	22,5
Techničtí a odborní pracovníci	35,8	43,1	46,9	131,1	11,1
Úředníci	15,6	23	17,5	112,1	1,9
Pracovníci ve službách a prodeji	19,5	19,4	22,0	112,8	2,5
Kvalifikovaní dělníci v zemědělství	0	0,2	0,7	-	0,7
Řemeslníci a opraváři	17,5	13,8	12,2	69,4	-5,3
Obsluha strojů a zařízení	10,5	9,7	14,1	134,0	3,6
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	5,4	4,2	3,3	60,5	-2,1
Celkem	140,6	161,8	180,4	128,3	39,8

Pozn.: Klasifikace CZ-ISCO je národní statistická klasifikace vypracovaná na základě mezinárodního standardu International Standard Classification of Occupations (ISCO-08), jehož tvůrcem je Mezinárodní organizace práce a nahradila předchozí klasifikaci zaměstnání KZAM.

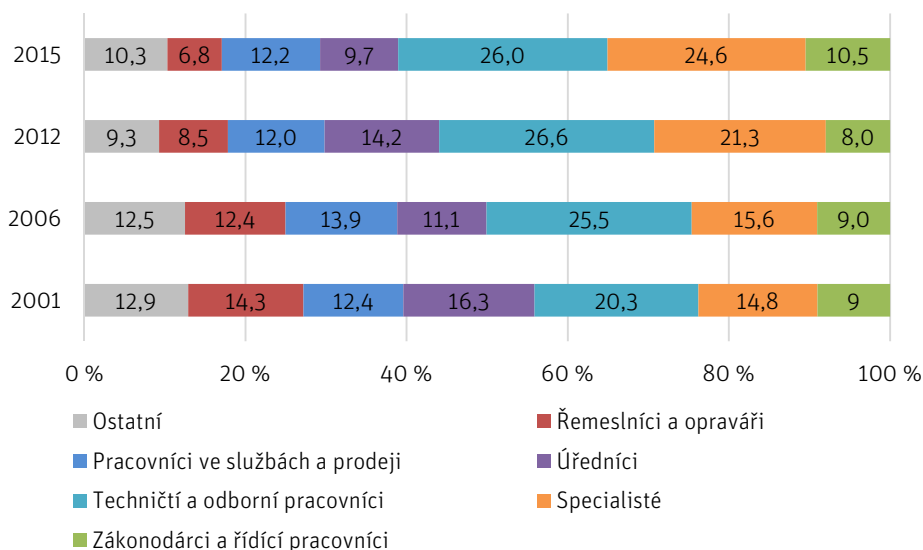
Změna struktury pokračuje i v posledních letech, i když s určitou diferencí, která může vyplývat z intenzity dříve realizovaných změn a také určitého omezení absolutních počtů (např. nižší úroveň přírůstu/pokles skupiny Úředníci je důsledkem jednak omezené „nabídky pracovních příležitostí“ resp. transformací ve vztahu k „služebnímu zákonu“).

Vyjádření pomocí indexu vývoje potvrzuje trend rychlejšího růstu podílu dojíždějících pracovníků s vyšším kvalifikačním zařazením, zejména skupiny Specialisté, což je dáno i již zmíněnou vysokou úrovní vzdělanosti skupiny bývalých obyvatel Prahy, kteří se přemístili do jejího okolí. Nadprůměrné obsazení těchto vyšších skupin ISCO se odráží i v jiných ukazatelích, např. mzdových. Dojíždědku tak nesporně ovlivňuje i některé základní aspekty formující životní úroveň zdrojových oblastí. Vyhodnocení těchto vlivů by mělo být předmětem specifického rozboru, který Kancelář analýz a prognóz v Sekci strategií a politik IPR Praha připravuje.

Na druhé straně absolutní pokles počtu dojíždějících resp. podprůměrná/minimální hodnota vývojového indexu se týká profesí s nižší kvalifikací. Jak bylo zmíněno, jde o důsledek nejen nedostatku těchto zdrojů na území Středočeského kraje (příp. jejich vyššího využití „v místě“), ale především o jejich zdrojové krytí osobami ze zahraničí. Týká se např. ISCO – Pracovníci ve službách a prodeji, ale zejména Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci a Řemeslníci. Rozhodujícím je ale „téměř s jistotou“ fakt, že osoby stěhující se z území Prahy do jejího okolí mají vyšší kvalifikaci (příjmově vyšší kategorie) a pracovní místa se změnou bydliště neopouštějí.

Následující graf znázorňuje změny relativního zastoupení podle jednotlivých ISCO/KZAM. Byly vybrány klasifikační skupiny s absolutním počtem více než 10 tis. pracovníků ve výchozím roce 2001.

Graf č. 4: Vývoj podílů skupin ISCO/KZAM na celkové dojízdce do zaměstnání do Prahy (v %)

Přestože dynamika změn u některých skupin profesí je výrazně vyšší, zjištěné údaje jsou důkazem, že dojízdka je pro pražský trh práce významným zdrojem v celé profesní struktuře. Struktura dojíždějící pracovní síly svědčí o pokračující oborové a funkční transformaci pražské ekonomické základny jednoznačně směřující k růstu terciárního sektoru, resp. především k dříve vymezovaným odvětvím kvartérní sféry (výzkum, strategické služby – informatika, finančníctví, poradenství aj.).

Tabulka č. 8: Struktura ISCO zdrojů pražského trhu práce, 4. čtvrtletí 2015 (v %)

KZAM - klasifikace zaměstnání	Praha bydlící obyvatelstvo	Dojízdka celkem	Dojízdka ze Středočeského kraje
Zaměstnanci v ozbrojených silách	0,1	0,3	0,3
Zákonnodárci a řídicí pracovníci	7,6	10,5	11,5
Specialisté	29,0	24,6	24,1
Techničtí a odborní pracovníci	18,5	26,0	25,0
Úředníci	11,9	9,7	11,1
Pracovníci ve službách a prodeji	15,0	12,2	13,6
Kvalifikovaní dělníci v zemědělství	0,1	0,4	0,5
Řemeslníci a opraváři	10,0	6,7	5,3
Obsluha strojů a zařízení	4,6	7,8	6,6
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	3,3	1,8	2,0

V některých klasifikačních skupinách se struktura jednotlivých zdrojů neliší, v jiných dosti výrazně. Výraznější rozdíly jsou mezi místními – pražskými – zdroji a dojíždějícími ze Středočeského kraje. Jde zejména o skupinu Zákonnodárci a řídicí pracovníci, kam spadá každý devátý dojíždějící ze Středočeského kraje (v Praze každý patnáctý bydlící), ale také skupinu Techničtí a odborní pracovníci, tzn. osoby s vyšším vzděláním a nadprůměrnými příjmy, které změny bydliště výstavbou individuálního bydlení v okolí Prahy.

Naopak větší zastoupení v pracující populaci v případě Specialistů má Praha než dojíždějící ze sousedícího kraje (vliv specifického nadprůměrného zastoupení tzv. kreativních odvětví vč. kultury a dalších humanitních oborů). V případě Řemeslníků jde o omezený zdroj na území Středočeského kraje i celé ČR a mimo to často o úzkou územní vazbu bydliště x místo výkonu práce. Přesto sumárně první dvě nejpočetnější klasifikační skupiny, představující zhruba 50 % souhrnu těchto zdrojů zaměstnanosti, jsou shodné, a to jak u pražských pracovníků, tak ze Středočeského kraje i celkové dojízdky.

7. Vyjíždka za prací z Prahy

V případě Prahy dojíždka několikanásobně převyšuje počet vyjíždějících obyvatel Prahy za prací mimo město. Přesto i rozsah pravidelně vyjíždějících není zanedbatelný.

Tabulka č. 9: Počet vyjíždějících z Prahy za prací (tis. osob) a relace mezi vyjíždkou a dojíždkou

	Rok						
	2006	2007	2009	2010	2012	2014	2015
Vyjíždka celkem	20,6	22,3	16,2	22,1	27,0	26,1	29,2
Podíl vyjíždky na dojíždce (v %)*	14,6	16,0	11,5	14,9	16,7	15,3	16,2
Počet dojíždějících osob na 1 vyjíždějící	6,8	6,2	8,7	6,7	6,0	6,5	6,2

*/ *propočet - vyjíždka/dojíždka*100*

Rozsah vyjíždky byl za hodnocené období v kontextu celkových zdrojů zaměstnanosti malý; některé odchylky lze zčásti přičíst i metodice a rozsahu souboru respondentů výběrového šetření. Mimopražská pracoviště nenabízejí v současnosti atraktivnější nabídku než pražská, která by znamenala mimořádný růst mobility mimo hlavní město, přesto lze v posledních letech zaznamenat minimální nárůst počtu vyjíždějících (vyšší počet roku 2015 musí být potvrzen v dalším období). Rostoucí tlak na pracovní místa na pražském trhu práce ze strany mimopražských zdrojů (tzn. větším počtem dojíždějících) je v posledních letech zřetelný (zvýšení dojíždějících do Prahy mezi roky 2010 a 2015 o cca 32 (!) tis. osob, vyjíždějících „pouze“ o 7,1 tis. osob a zvýšení salda na více než 150 tis. osob ve prospěch dojíždějících).

Poznámka:

I když to není předmětem této analytické práce, zmiňme technicko-provozní souvislosti takové difference mezi dojíždkou a vyjíždkou. Jde o kapacitně zcela rozdílné dopravní proudy a s tím související i nasazení dopravních prostředků, opakující se v určitých cyklech několikrát za den. Tato situace se navíc násobí o počty dojíždějících do škol a také nepravidelné, ale velmi početné „služební cesty“ směřující cílově do Prahy.

Struktura vyjíždějících za prací z Prahy

Ve 4. čtvrtletí 2015 VŠPS vykazalo 29,2 tis. vyjíždějících z Prahy. Z toho 26 tis. osob, tj. 90 % směřovalo za pracovními příležitostmi do Středočeského kraje. Z toho pro zhruba dvě třetiny vyjíždějících jsou cílovým místem sousední okresy Praha-východ a Praha-západ.

Odvětvová struktura je v posledních letech víceméně stabilní. Nejvíce pracovníků vyjíždí do firem z odvětví zpracovatelského průmyslu (1/3 vyjíždějících) a obchodu a skladování – cca 1/4. V případě druhé jmenované odvětvové agregace jsou celkem často cílovým místem území přímo přiléhající k hranicím města, ve kterých jsou umístěny velkokapacitní obchodní a logistické areály. Nejsou to však přímo prodejci, ale pracovníci zejména z klasifikační skupiny Techničtí a odborní pracovníci. Zvyšuje se i počet osob odvětví M-Profesní, vědecké a technické činnosti (zejména ISCO skupina Specialisté), kam patří i pracovníci ve výzkumu a vývoji. Lze předpokládat, že počet těchto specializovaných pracovníků se bude zvyšovat postupným zprovozněním velkých vědecko-výzkumných kapacit realizovaných i jen několik stovek metrů za hranicemi Prahy (!).

Dojíždka a vyjíždka do zaměstnání do/z hl. m. Prahy – aktualizace 2016.
Analýza základních charakteristik a vývoje.

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
Vyšehradská 57, 128 00, Praha 2

AUTOR

Ing. Jiří Mejstřík, e-mail: mejstrik@ipr.praha.eu

GRAFICKÝ NÁVRH TITULNÍ STRANY

RNDr. Vladimír Vojtěch

první vydání / 16 stran

© IPR/SSP/KAP, Praha, 2016-02

Dojíždka a vyjíždka do zaměstnání do/z hl. m. Prahy – aktualizace 2016. Analýza základních charakteristik a vývoje.

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy

ISBN 978-80-87931-54-7

ISBN 978-80-87931-55-4 (pdf)